

NACIONALINIO SAUGUMO IR KRAŠTO GYNYBOS BENDROJI PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos bendroji programa (toliau – Programa) nustato nacionalinio saugumo ir krašto gynybos dalyko ugdymo tikslus ir uždavinius, įgyvendinimo galimybes, mokinių pasiekimus ir turinio apimtis.

2. Programa yra skiriama bendrojo ugdymo mokyklų 9 – 10 arba I-IV gimnazijos klasių mokiniams.

3. Programos paskirtis – prisidėti prie Lietuvos nacionalinio saugumo stiprinimo, skatinant mokinius domėtis saugumo ir krašto gynybos problemomis bei suteikti mokiniams daugiau pilietinės galios.

4. Programa parengta atsižvelgiant į Septynioliktąją Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu 2017 m. kovo 13 d. Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos piliečių rengimo valstybės gynybai strategiją, patvirtintą Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 19 d. įsakymu Nr. V-849 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių rengimo valstybės gynybai strategijos patvirtinimo“.

5. Programa – pasirenkamoji, jos apimtis – 34 valandos (1 pamoka per savaitę). Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos dalykas – socialinio ugdymo srities dalis.

II SKYRIUS PROGRAMOS TIKSLAS, UŽDAVINIAI, VEIKLOS SRITYS

6. Programos tikslas – padėti mokiniui formotis stiprias pilietines vertybes, susipažindinant su nacionalinio saugumo samprata, valstybės gynybos istorine patirtimi, bei krašto gynybos sistema Lietuvoje.

7. Programos tikslą įgyvendinti padės šie uždaviniai:

7.1. supažindinti su Lietuvos nacionalinio saugumo būkle, kylančiomis grėsmėmis šalies saugumui, Lietuvoje egzistuojančia krašto gynybos sistema, kariuomene bei krašto apsaugos tarnybos atlikimo būdais;

7.2. formuoti supratimą, kad kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis yra atsakingas už šalies saugumą ir gynybą;

7.3. suteikti praktinių žinių kaip elgtis ekstremalių situacijų, karo ir kito pavojaus metu;

- 7.4. padėti mokiniams formuoti praktinius pilietinės veiklos įgūdžius;
 7.5. remiantis istoriniais pavyzdžiais susipažinti su galimais pilietinio pasipriešinimo būdais.
 8. Programa apima tris veiklos sritis:
 8.1. šalies nacionalinio saugumo koncepcija ir jos užtikrinimo būdai;
 8.2. krašto gynybos sistema, kariuomenė ir tarnybos būdai;
 8.3. piliečių elgesys ekstremalių situacijų ir karo metu.

III SKYRIUS DIDAKTINĖS NUOSTATOS

9. Programą įgyvendinant naudojami šie mokymo ir mokymosi metodai:

- 9.1. teisės aktų, žiniasklaidoje, internetiniuose tinklalapiuose ir socialiniuose tinkluose pateiktų situacijų, susijusių su nacionaliniu saugumu ir (arba) krašto gynyba, analizė ir vertinimas;
 9.2. praktiniai užsiėmimai kartu su Lietuvos kariuomenės, Lietuvos šaulių sąjungos, Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir visuomenės sveikatos centrų specialistais. Vykdam programą kuo daugiau užsiėmimų rekomenduoja vykdyti, visų pirma, suteikiant teorinių žinių, o vėliau jas pritaikyti vykdam praktinę veiklą;
 9.3. pažintiniai apsilankymai Lietuvos kariuomenės daliniuose ir dalyvavimas Krašto apsaugos dienų renginiuose.

IV SKYRIUS MOKINIŲ PASIEKIMAI, TURINIO APIMTIS IR VERTINIMAS

10. Veiklos sričių, esminių gebėjimų ir pasiekimų aprašas:

Sritis	Esminiai gebėjimai	Pasiekimai
1. Šalies nacionalinio saugumo koncepcija ir jos užtikrinimo būdai.	1.1. Analizuoja Lietuvos Respublikos teisės aktuose įtvirtintas piliečių teises bei pareigas užtikrinant nacionalinį saugumą.	1.1.1. Žino ir suvokia nacionalinio saugumo esmę ir teisinius nacionalinio saugumo pagrindus. 1.1.2. Įvardina Konstitucijoje ir Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme įtvirtintas piliečių teises ir pareigas ginant valstybę. 1.1.3. Lygina dabar egzistuojančias nacionalinio saugumo sampratas su sampratomis egzistavusiomis XVIII ir XX a. 1.1.4. Įvardina Lietuvos Respublikos karinėje strategijoje nustatytus karinius tikslus ir jų įgyvendinimo būdus. 1.1.5. Savarankiškai nustato civilių gyventojų galimybes prisidėti prie šalies saugumo

		stiprinimo taikos metu.
	1.2. Palygina karo prievolės atlikimo būdus.	1.2.1. Įvardina Karo prievolės įstatyme numatytus karo prievolės atlikimo būdus. 1.2.2. Palygina skirtingų karo prievolės atlikimo būdų teigiamas ir neigiamas puses. 1.2.3. Palygina karo prievolės atlikimo būdus Lietuvoje ir kaimyninėse valstybėse. 1.2.4. Įvertina savo asmenines galimybes bei gebėjimus renkantis karo prievolės atlikimo būdą.
	1.3. Analizuoja galimas grėsmes šalies saugumui, remiantis viešąja informacija.	1.3.1. Žino grėsmes, pavojus ir rizikos veiksnius šalies saugumui, įvardintus Nacionalinio saugumo strategijoje, Lietuvos Respublikos Karinėje strategijoje ir Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinime. 1.3.2. Žino instrukcijas kaip elgtis iškilus grėsmei šalies viduje. 1.3.3. Žino svarbiausias Lietuvos institucijas, užtikrinančias nacionalinį saugumą ir sugeba apibūdinti jų darbo specifiką.
	1.4 Susipažįsta su NATO ir jos vaidmeniu Lietuvos gynyboje.	1.4.1. Žino pagrindinius faktus apie Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos (NATO) istoriją, struktūrą ir vaidmenį tarptautiniame saugume. 1.4.2. Žino svarbiausius faktus apie Lietuvos narystę Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijoje (NATO) ir suvokia kolektyvinės gynybos esmę.
2. Krašto gynybos sistema, kariuomenė ir tarnybos būdai.	2.1. Apibūdina Lietuvos kariuomenės struktūrą bei funkcijas taikos ir karo metu.	2.1.1. Žino Lietuvos kariuomenės pajėgų rūšis ir nurodo svarbiausius jų skirtumus. 2.1.2. Nurodo Lietuvos

		kariuomenės pajėgų funkcijas bei nustato svarbiausius skirtumus tarp jų.
2.2. Nustato Lietuvos šaulių sąjungos reikšmę taikos ir karo metu.		2.2.1. Nurodo svarbiausias Lietuvos šaulių sąjungos funkcijas. 2.2.2. Sugeba įvertinti narystės Lietuvos šaulių sąjungoje galimybes. 2.2.3. Palygina veiklos Lietuvos šaulių sąjungoje galimybes su kaimyninių valstybių sukarintomis organizacijomis. 2.2.4. Dalyvauja Lietuvos šaulių sąjungos organizuojamuose renginiuose.
2.3. Susipažįsta su karo tarnyba.		2.3.1. Yra susipažinę su svarbiausiais Lietuvos kariuomenės naudojamais ginkluotės ir technikos pavyzdžiais. 2.3.2. Žino tarnybos krašto apsaugos savanorių pajėgose (KASP) ir kituose Lietuvos kariuomenės vienetuose galimybes.
2.4. Geba orientuotis vietovėje, žino saugaus elgesio žygio metu taisykles.		2.4.1. Orientuojasi vietovėje su žemėlapiu ir kompasu arba be jo. 2.4.2. Teisingai atlieka rikiuotės veiksmus individualiai ir skyriaus sudėtyje. 2.4.3. Žino ir praktikoje taiko elgesio pėsčiųjų žygio metu taisykles. 2.4.4. Parodo nebyliojo valdymo signalus ir žino jų reikšmes. 2.4.5. Paaiškina saugaus elgesio su ginklais taisykles. 2.4.6. Žino taiklaus šaudymo (naudojant pneumatinius šautuvus) taisykles. 2.4.7. Moka elgtis gamtoje įsirengiant stovyklavietę.
2.5. Analizuoja galimus pilietinio pasipriešinimo būdus.		2.5.1. Įvardina pilietinio pasipriešino būdus ir juos sugeba pritaikyti nurodytose situacijose.

		<p>2.5.2. Sugeba nurodyti piliečių elgesio scenarijus hibridinio karo metu.</p> <p>2.5.3. Sugeba nustatyti priešiškos informacijos (propagandos) pateikimą žiniasklaidoje.</p> <p>2.5.4. Žino saugaus elgesio kibernetinėje erdvėje taisykles ir jas taiko praktikoje.</p>
3. Piliečių elgesys ekstremalių situacijų ir karo metu.	3.1. Žino esmines elgesio ekstremalių situacijų metų taisykles ir jas sugeba pritaikyti praktiškai.	<p>3.1.1. Įvertina žmonių elgesį gaisro/ potvynio/ eismo avarijos metu ir pateikia galimo saugaus elgesio būdus.</p> <p>3.1.2. Nurodo civilių elgesio karo zonoje elgesio būdus.</p> <p>3.1.3. Žino ir geba pritaikyti civilių ir kariškių elgesio galimybes ekstremaliosios situacijos, nepaprastosios situacijos, mobilizacijos, karo padėties metu.</p> <p>3.1.4. Įvardina civilinės saugos signalų bei ženklų reikšmes bei paaiškina elgesio taisykles.</p> <p>3.1.5. Žino ir paaiškina elgesio nutikus nelaimei (sprogimui, apšaudymui ir pan.) taisykles.</p>
	3.2. Sugeba suteikti pirmąją medicininę pagalbą.	<p>3.2.1. Savarankiškai ir padedamas sugeba nurodyti ir praktiškai parodyti kraujuojančių galūnių stabdymo būdus.</p> <p>3.2.2. Sugeba teisingai atlikti dirbtinį kvėpavimą ir širdies masažą.</p> <p>3.2.3. Savarankiškai paaiškina pagalbos sušalusiam asmeniui taisykles.</p>

11. Programos turinio apimtis pagal temas:

11.1. Nacionalinio saugumo koncepcija ir įstatyminė bazė. Analizuojami svarbiausi nacionalinį saugumą apibrėžiantys teisės aktai: Lietuvos Respublikos Konstitucija; Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas; Nacionalinio saugumo strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“; Lietuvos Respublikos karinė strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2016 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. V-252

(https://kam.lt/lt/gynybos_politika_490/aktualus_dokumentai_492/strateginiai_dokumentai_494.html);L

ietuvos Respublikos piliečių rengimo valstybės gynybai strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 19 d. įsakymu Nr. V-849 (https://kam.lt/lt/gynybos_politika_490/aktualus_dokumentai_492/strateginiai_dokumentai_494.html); Ši aurės Atlanto Sutartis.

Mokiniai remdamiesi literatūra bei žiniasklaidoje pasirodžiusia informacija analizuoja nacionalinio saugumo sampratą, lygina su ankstesniais Lietuvos istorijos laikotarpiais (Abiejų Tautų Respublika XVIII a., kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės 1918–1920 m. ir partizaninis karas antrosios sovietinės okupacijos metais). Susipažinama su Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacija (NATO): jos istorija, struktūra ir vaidmeniu tarptautiniame ir Lietuvos nacionaliniame saugume, kolektyvinės gynybos esme.

11.2. Karo prievolės atlikimo būdai. Susipažinama su Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymu ir jame numatytais būdais piliečiams atlikti karinę prievolę. Mokiniai analizuoja karo prievolės atlikimo galimybes ir įvertina savo galimybes pasirinkti tarnybą.

11.3. Lietuvos kariuomenės struktūra ir funkcijos. Mokiniai supažindinami su Lietuvos kariuomenės pajėgomis: jų panašumais, skirtingomis funkcijomis taikos ir karo metu. Rekomenduojama į pamokas pasikviesti Lietuvos kariuomenės atstovus, kurie išsamiau papasakotų apie jiems pavestas funkcijas bei kariuomenės reikšmę valstybės gyvenime.

11.4. Lietuvos šaulių sąjungos veikla ir funkcijos krašto gynybos sistemoje. Susipažinama su Lietuvos šaulių sąjungos funkcijomis ir reikšme taikos bei karo metu. Nurodomi būdai ir galybės dalyvauti šios organizacijos veikloje, skatinama tapti organizacijos nariais. Dalyvaujama susitikimuose ir bendruose mokymuose, renginiuose su šios organizacijos atstovais. Aptariamąs galimybes mokykloje įsteigti arba stiprinti jau veikiančią Jaunųjų šaulių būrelį.

11.5. Susipažinimas su karo tarnyba. Mokiniai apsilanko artimiausiame pagal jų gyvenamąją teritoriją kariniame dalinyje arba Krašto apsaugos savanorių pajėgų (KASP) kuopoje. Apsilankymų kariuomenės daliniuose metu susipažinama su Lietuvos kariuomenės naudojama ginkluote, technika, karių darbo bei poilsio sąlygomis. Itin vertinga, jei viešnagių metų mokiniai pabendraus su tikrosios karo tarnybos arba savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos kariais.

11.6. Pasirengimas karo tarnybai. Šios programos dalies metu mokiniai įgyja praktines žinias, kurios yra naudingos karinio konflikto metu. Mokiniai praktiškai įsisavina individualius veiksmus rikiuotėje (stovėseną, sukinius, pagarbos atidavimą) bei rikiuotės veiksmus skyriaus ar būrio sudėtyje. Taip pat mokiniai įgyja praktinių gebėjimų orientotis vietovėje naudojantis kompasu ir žemėlapiu arba be šių priemonių. Analizuojami nebyliojo valdymo signalai, įsisavinamos elgesio pėsčiųjų žygio ar stovyklavimo gamtoje taisyklės. Kurso metu bendradarbiaujant su Lietuvos šaulių sąjungos ir Lietuvos kariuomenės padaliniais mokiniams organizuojamos praktinės šaudymo pneumatiniiais šautuvais pratybos arba šaudymo pratybos lazerinėse šaudyklėse.

11.7. Pilietinio pasipriešinimo samprata ir būdai. Analizuojami istoriniai pilietinio pasipriešinimo pavyzdžiai (Partizaninis karas Lietuvoje antrosios sovietų okupacijos metu, pilietinis pasipriešinimas nacių okupacijos (SS dalinių boikotas, pagrindinių organizacijų steigimas, antinacinių leidinių rengimas ir platinimas, žydų gelbėjimas) ir sovietų okupacijų metais (jaunimo dalyvavimas pagrindinėse organizacijose, nelegalios spaudos rengimas ir platinimas, 1972 m. „Kalantinės“, disidentinis judėjimas). Rekomenduojama pasikviesti 1991 m. svarbiuose Lietuvai objektuose budėjusius ir pilietinį pasipriešinimą planavusius asmenis.

11.8. Kova su priešiška propaganda. Analizuojami ir vertinami Lietuvos ir užsienio žiniasklaidoje užfiksuoti priešiškos propagandos atvejai. Mokiniai mėgina patys užfiksuoti priešišką propagandą žiniasklaidoje, internetiniuose tinklalapiuose bei socialiniuose tinkluose.

11.9. Civilių elgesys ekstremalių situacijų metu. Mokiniai analizuoja civilinės saugos ženklų reikšmes bei garsinius signalus. Sužino kaip reikia tinkamai elgtis ištikus ekstremaliai situacijai, išmoksta teikti pirmąją medicininę pagalbą. Viešojoje erdvėje fiksuoja civilinės saugos ženklus. Sužino ir bando praktiškai pritaikyti elgesio ekstremalių situacijų metu taisykles (evakuacija ir pastato, elgesys užgrobimo, pragrobimo arba teroro akto metu).

11.10. Pirmoji medicininė pagalba. Mokiniai kartu su visuomenės sveikatos specialistais susipažįsta su pagrindiniais pirmosios medicininės pagalbos teikimo būdais. Išmoksta atlikti būtinuosius gyvybės gelbėjimo veiksmus: dirbtinį kvėpavimą, širdies masažą, kraujavimo stabdymą.

12. Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimas yra neatsiejama proceso dalis. Vertinimo paskirtis yra:

12.1. užtikrinti efektyvų ir nuolatinį moksleivių mokymąsi;

12.2. padėti įsisavinti mokomąją medžiagą ir įsivertinti;

12.3. patikrinti suteikiamų žinių bei gebėjimų įsisavinimo lygį;

12.4. koreguoti mokymosi turinį ir netikslumus;

13. Vertinama pažymiu arba įskaita.

14. Atlikus darbus bei užduotis mokinys įsivertina pats ir tuomet vertina mokytojas.

V SKYRIUS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

15. Programa yra vykdoma bendradarbiaujant su artimiausiais Lietuvos šaulių sąjungos ir Lietuvos kariuomenės vienetais.

18. Praktiniai užsiėmimai (susipažinimas su karo tarnyba ir pasirengimas karo tarnybai) gali būti vykdomi mokyklos vadovui ar jo įgaliotam asmeniui suderinus su Lietuvos šaulių sąjungos ir Lietuvos kariuomenės vienetais po pamokų.
